

Istota ograniczeń wolności wypowiedzi w społeczeństwie informacyjnym

KINGA MACHOWICZ

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
Lublin

W literaturze nierzadko słowa „ograniczenia” używa się zamiennie ze słowem „granice”. Tymczasem: „Rozróżnienie między *ograniczeniami* a *granicami* wydaje się błahe, jego użyteczność nie kończy się jednak na walorach stylistycznych. Niewątpliwie opis zyskuje na precyzji, nawet intuicyjnie wydaje się oczywiste, że granice zjawiska (fenomenu, pojęcia, konstrukcji) wypływają z samej jego istoty (to one czynią obiekt takim, jakim on jest), podczas gdy ograniczenia płyną z zewnątrz i deformują lub unicestwiają dane już kształty”¹. Jednak tak ostre różnicowanie treści obu pojęć nie jest powszechne². Nawet jeśli przyjąć przedmiotowe rozróżnienie treści, to granice wolności wypowiedzi w znacznej mierze zależą od stanu umysłu i zdolności do podejmowania decyzji jednostki korzystającej z tej wolności. Dociekania naukowe w tej sferze powinny być zatem domeną przede wszystkim psychologii i socjologii. Właśnie te nauki mają właściwe metody i techniki, by zbadać chociażby sposoby radzenia sobie z szumem informacyjnym czy też przekazami o charakterze propagandowym. Kwestią tych nauk może być również badanie wpływu wykluczenia technologicznego na korzystanie z wolności wypowiedzi. Natomiast, zgodnie z brzmieniem tytułu, przedmiotem rozważań w niniejszym opracowaniu są ograniczenia, które mogą być badane w ramach prawa i politologii.

Spółeczeństwo informacyjne to społeczeństwo, które nie tylko ma rozwinięte środki przetwarzania informacji i komunikowania, lecz przetwarzanie informacji jest podstawą tworzenia dochodu narodowego i do-

¹ Por. Wojciech Brzozowski, „O pojęciu granic wolności sumienia i wyznania”, *Studia Prawnicze*, nr 1 (2007): 70.

² Por. np. Jan Podkowik, „Bezpośrednie konstytucyjne granice wolności człowieka”, *Państwo i Prawo*, nr 8 (2017): 42-61.

starcza źródła utrzymania większości społeczeństwa³. Definiowane też „jako ludzka wspólnota, której podstawą funkcjonowania jest informacja i jej przetworzone formy (wiedza czy mądrość, w zależności od fazy rozwoju). Jest to społeczeństwo kierujące się w swoim funkcjonowaniu i podejmowanych działaniach wiedzą (mądrością), a nie np. tradycjami, przesądami czy niesprawdzalnymi racjami. Społeczeństwo informacyjne będzie mieć wypracowane procedury przygotowania i wykorzystania informacji, a jego podstawowym wyzwaniem nie jest poszukiwanie informacji w warunkach jej niedoboru, jak to miało miejsce we wcześniejszej fazie rozwoju ludzkiej cywilizacji, lecz filtrowanie informacji w warunkach jej nadmiaru⁴. Teorie rozwoju społecznego przedstawiają społeczeństwo informacyjne jako kolejny etap po społeczeństwie przemysłowym. Jednak, jak dotąd, nie ma jednolitej i powszechnie akceptowanej definicji społeczeństwa informacyjnego. Prawie wszyscy zajmujący się twórczym badaniem tej problematyki posługują się własnymi odczuciami oraz interpretacjami i określeniami. Intuicyjnie sam termin „społeczeństwo informacyjne” sugeruje, że w badanej społeczności powszechnie wykorzystywane są komputery oraz rozbudowana jest elektroniczna infrastruktura techniczna⁵. Z kolei, wg OECD, „społeczeństwo informacyjne może zostać znalezione na przecięciu, kiedyś odrębnych, przemysłów: telekomunikacyjnego, mediów elektronicznych i informatycznego, bazujących na paradygmacie cyfrowej informacji. Jedną z wiodących sił jest stale rosnąca moc obliczeniowa komputerów oferowanych na rynku, której towarzyszą spadające ceny. Innym elementem jest możliwość łączenia komputerów w sieci, pozwalająca im na dzielenie danych, aplikacji a czasami samej mocy obliczeniowej, na odległości tak małe jak biuro i tak duże jak planeta. Ten podstawowy model rozproszonej mocy obliczeniowej i szybkich sieci jest sednem społeczeństwa informacyjnego⁶. Tak więc problematyka społeczeństwa informacyjnego jest bardzo złożona i ma charakter interdyscyplinarny. Jest obiektem zainteresowania informatyki (a szczególnie informatyki gospodarczej), nauk inżynierskich,

³ Tomasz Goban-Klas, Piotr Sienkiewicz, *Społeczeństwo informacyjne: Szanse, zagrożenia, wyzwania* (Kraków: Wydawnictwo Fundacji Postępu Telekomunikacji, 1999), 53.

⁴ Stanisław Czaja, „Spory wokół pojęcia społeczeństwa informacyjnego i gospodarki opartej na wiedzy – problemy identyfikacji i pomiaru”, *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, nr 10 (2010): 39-55.

⁵ Mieczysław Jan Król, „Społeczno-ekonomiczne uwarunkowania rozwoju społeczeństwa informacyjnego”, *Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy*, nr 32 (2013): 123-124.

⁶ *OECD Workshops On The Economics Of The Information Society: A Synthesis Of Policy Implications* (Paris: OECD, 1999), 75-78.

nauk ekonomicznych, socjologii, nauk politycznych i prawa. Wszystkie te dziedziny wiedzy mogą się okazać przydatne w procesie analizowania zagadnień społeczeństwa informacyjnego. Wykorzystywane w nich narzędzia i metody badawcze mogą się przyczynić do pełniejszej analizy omawianych zagadnień, a w przyszłości, być może, do stworzenia kompleksowej teorii społeczeństwa informacyjnego⁷. Biorąc pod uwagę powyższe wstępne rozważania, należy stwierdzić, że celem opracowania jest refleksja nad sednem ograniczeń wolności wypowiedzi w społeczeństwie informacyjnym z perspektywy prawno-politologicznej. Dlatego dominującymi metodami badawczymi są analiza prawno-porównawcza i metoda opisowa, a także krytyczna analiza literatury.

1. Rodzaje ograniczeń wolności wypowiedzi

Można próbować systematyzować rodzaje ograniczeń wolności wypowiedzi według różnych kryteriów. Zaproponowany poniżej podział nie ma charakteru wyłącznego. Kryterium jego dokonania jest źródło pochodzenia ograniczeń wolności wypowiedzi. Ograniczenia mogą pochodzić m.in. z systemów normatywnych. Dlatego można mówić o ograniczeniach normatywnych. Chodzi tutaj zarówno o normy prawne zabezpieczone przymusem państwowym, jak i normy obyczajowe. Ograniczenia mogą też mieć charakter techniczny. Ograniczenia tego typu z jednej strony mogą być pochodną (nie)dostępności właściwej infrastruktury. Nie są to ograniczenia wprowadzane celowo. Z założenia różne podmioty dążą do likwidacji tego typu ograniczeń. Jednak z drugiej strony można już zaobserwować sytuacje, w których możliwość komentowania treści zamieszczonych w internetowym wydaniu czasopisma zostaje zastrzeżona tylko dla prenumeratorów opłacających dostęp. Są to zatem ograniczenia jak najbardziej zamierzone. Inną sprawą jest to, że ograniczenia techniczne mogą być wprowadzane ze względu na chęć zablokowania możliwości nadużycia wolności wypowiedzi, przez co *de facto* następuje odwołanie do ograniczeń o charakterze normatywnym.

Wolność wypowiedzi należy do tych praw człowieka, które podlegają ograniczeniom. Ograniczenia te występują na wszystkich dozwolonych szczeblach: w regulacjach konstytucyjnych, prawie unijnym, umowach międzynarodowych wymagających ratyfikacji i ustawach. Uroczystego charakteru preambuły do Konstytucji nie można traktować jedynie jako swoistej figury stylistycznej uświetniającej fundamentalne wydarzenie w życiu narodu. Ten uroczysty charakter niesie ze sobą bardzo realne przesłanie

⁷ Por. Michał Goliński, „Społeczeństwo informacyjne: problemy definicyjne i problemy pomiaru”, *Dydaktyka Informatyki*, nr 1 (2004): 45.

i odniesienia, których nie wolno pomijać przy stosowaniu prawa. Mimo że preambule nie przysługuje walor bezpośredniej stosowalności, spełnia ona niezmiernie istotną rolę w dokonywaniu wykładni norm nadających się do bezpośredniego stosowania. Pozwala bowiem odkryć autentyczną wolę ustrojodawcy (a nie tylko ustawodawcy) w zakresie powiązanych z aksjologią kierunków interpretacji przepisów Konstytucji⁸.

Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawnym, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej⁹. Bogusław Banaszak stwierdza, że elementy pojęcia państwa prawnego można jedynie nakreślić w uproszczonej formie, pamiętając, że bliższe, bardziej precyzyjne ich określenie wymaga treściowej charakterystyki ustroju konkretnego państwa, analizy jego konstytucji i analizy orzecznictwa sądowego¹⁰. Kolejna zasada, wyrażona w art. 14 Konstytucji, gwarantuje wolność prasy i innych środków społecznego przekazu. Z kolei zgodnie z art. 54 Konstytucji każdemu zapewnia się wolność wyrażania swoich poglądów oraz pozyskiwania i rozpowszechniania informacji. Cenzura prewencyjna środków społecznego przekazu oraz koncesjonowanie prasy są zakazane. Ustawa może wprowadzić obowiązek uprzedniego uzyskania koncesji na prowadzenie stacji radiowej lub telewizyjnej. Artykuł 31 Konstytucji dotyczy natomiast ram ograniczających prawa człowieka – zgodnie z jego postanowieniami, każdy jest obowiązany szanować wolności i prawa innych. Nikogo nie wolno zmuszać do czynienia tego, czego prawo mu nie nakazuje. Ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego bądź ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw. W celu stwierdzenia poszanowania konstytucyjnej zasady proporcjonalności konieczna jest uprzednia konfrontacja praw i wolności mających ulec ograniczeniu z wartościami i dobrami chronionymi konkretną regulacją prawną. Istotne znaczenie ma ponadto specyfika poszczególnych praw i wolności. Odpowiedź na pytanie o ewentualne naruszenie zasady proporcjonalności powinna być udzielona nie tylko na podstawie przesłanki wyrażonej w art. 31 ust. 3, ale także z uwzględnieniem aksjologii całej Konstytucji, w tym

⁸ Por. Kinga Machowicz, *Jurydyczne uwarunkowania wolności wypowiedzi w Polsce jako kategoria praw człowieka* (Lublin: Wydawnictwo KUL, 2012), 90, 125.

⁹ Art. 2 *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.*, Dz.U. nr 78, poz. 483 ze zm.

¹⁰ Por. Bogusław Banaszak, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz* (Warszawa: C.H. Beck, 2009), 16.

przede wszystkim zasady demokratycznego państwa prawnego, koncepcji wolności i idei dobra wspólnego¹¹.

Z kolei w art. 19 *Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych*¹² każdemu człowiekowi zagwarantowano prawo do posiadania bez przeszkód własnych poglądów. Każdy człowiek ma też prawo do swobodnego wyrażania opinii; prawo to obejmuje swobodę poszukiwania, otrzymywania i rozpowszechniania wszelkich informacji i poglądów, bez względu na granice państwowe, ustnie, pismem lub drukiem, w postaci dzieła sztuki bądź w jakikolwiek inny sposób według własnego wyboru. Swobodne wyrażanie opinii pociąga za sobą specjalne obowiązki i szczególną odpowiedzialność. Może ona podlegać określonym ograniczeniom, które powinny być jednak wyraźnie przewidziane przez ustawę i które są niezbędne w celu poszanowania praw i dobrego imienia innych, jak również ochrony bezpieczeństwa państwowego lub porządku publicznego albo zdrowia lub moralności publicznej. Przy czym z postanowień *Paktu* wynika ponadto, że ingerencja w prawa człowieka nie może następować w sposób bezprawny lub arbitralny. Przesłanki podjęcia zgodnej z prawem ingerencji muszą odpowiadać postanowieniom oraz celom i przedmiotom *Paktu* oraz zostać wcześniej przewidziane w ustawie.

*Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności*¹³ w swoim art. 10 gwarantuje każdemu prawo do wolności wyrażania opinii. Prawo to obejmuje wolność posiadania poglądów oraz otrzymywania i przekazywania informacji i idei bez ingerencji władz publicznych i bez względu na granice państwowe. Państwa mogą poddawać procedurze zezwoleń przedsiębiorstwa radiowe, telewizyjne lub kinematograficzne. Korzystanie z tych wolności, pociągających za sobą obowiązki i odpowiedzialność, może podlegać takim wymogom formalnym, warunkom, ograniczeniom i sankcjom, jakie są przewidziane przez ustawę i niezbędne w społeczeństwie demokratycznym w interesie bezpieczeństwa państwowego, integralności terytorialnej lub bezpieczeństwa publicznego ze względu na konieczność zapobieżenia zakłóceniu porządku lub przestępstwu, z uwagi na ochronę zdrowia i moralności, ochronę dobrego imienia i praw innych osób oraz ze względu na zapobieżenie ujawnieniu informacji poufnych lub na zagwarantowanie powagi i bezstronności władzy sądowej.

¹¹ Por. Anna Łabno, „Ograniczenie wolności i praw człowieka na podstawie art. 31 Konstytucji III RP”, w *Prawa i wolności obywatelskie w Konstytucji RP*, red. Bogusław Banaszak, Artur Preisner (Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck, 2002), 706.

¹² *Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych z dnia 19 grudnia 1966 r.*, Dz.U. 1977 r. nr 38, poz. 167.

¹³ Z 4 listopada 1950 r., Dz.U. 1993 r. nr 61, poz. 284 z późn. zm.

Przez wiele lat prowadzono prace, by obok poszczególnych państw, także Unia Europejska mogła stać się sygnatariuszem *Konwencji*. Jednocześnie Europejski Trybunał Sprawiedliwości (później: Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej) recypował postanowienia *Konwencji*. Dzięki temu orzecznictwu powstał katalog praw podstawowych, który stawał się częścią *acquis communautaire*. Przyjęcie metody sądowego kształtowania treści praw podstawowych rodziło pytanie, czy określone prawa wymienione w *Konwencji* i powołane przez ETS nie nabiorą innego kształtu niż ten, który został tym prawom nadany przez Europejski Trybunał Praw Człowieka. Dostrzegając to niebezpieczeństwo, ETS odwoływał się niejednokrotnie do interpretacji zawartej w orzecznictwie ETPC, w celu dokonania wykładni przepisów prawa wspólnotowego a później unijnego.

Na dłuższą metę sytuacja wymagała jednak rozwiązania systemowego, gdyż, jak słusznie zauważył w swej uchwale Parlament Europejski, ryzyko rozbieżnej interpretacji, a w konsekwencji sprzecznych rozstrzygnięć obu sądów europejskich stosujących *Konwencję*, rosło zwłaszcza tam, gdzie nie istniała wcześniejsza wykładnia ETPC¹⁴. Jednak w opinii 2/13 wydanej w pełnym składzie 18 grudnia 2014 r. Trybunał Sprawiedliwości UE uznał, że projekt porozumienia dotyczącego przystąpienia UE do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka jest niezgodny z Traktatami tj. z art. 6 ust. 2 TUE i z protokołem nr 8. W związku z tym, zgodnie z art. 218 ust. 11 TFUE, projekt porozumienia nie może wejść w życie, chyba że nastąpi jego zmiana lub rewizja Traktatów¹⁵. Trybunał Sprawiedliwości UE przypomniał także o swojej wyłączności na rozstrzyganie sporów między państwami członkowskimi oraz między państwami członkowskimi a Unią, jeśli chodzi o przestrzeganie praw zagwarantowanych w *Konwencji*. Przystąpienie UE do *Konwencji* stwarzałoby trudności w kierowaniu skarg wobec Unii lub krajów członkowskich, wnoszonych do ETPC przez państwa spoza UE¹⁶. W tych okolicznościach wydaje się, że znaczenie *Karty Praw Podstawowych*¹⁷ jako unijnego skodyfikowanego katalogu praw człowieka będzie rosło. Jej art. 11 gwarantuje każdemu prawo do wolności wypowied-

¹⁴ Por. Krzysztof Wójtowicz, „Ochrona praw człowieka w Unii Europejskiej”, w Bogusław Banaszak i in., *System ochrony praw człowieka*, wyd. II (Kraków: Zakamycze, 2005) 219-221.

¹⁵ Dostęp 21 sierpnia, 2017, http://www.msz.gov.pl/pl/polityka_zagraniczna/unia_europejska/obszary/fra/akcesja_ue_do_europejskiej_konwencji_praw_czlowieka?printMode=true.

¹⁶ Dostęp 18 grudnia, 2014, <http://prawo.gazetaprawna.pl/artykuly/842830,trybunal-ue-przystapienie-ue-do-ekpc-byloby-niezgodne-z-prawem.html>.

¹⁷ *Karta Praw Podstawowych podpisana powtórnie dnia 12 grudnia 2007 r. w Lizbonie*, Dz. Urz. UE C.07.303.01 z dnia 14 grudnia 2007 r.

dzi. Prawo to obejmuje wolność posiadania poglądów oraz otrzymywania i przekazywania informacji i idei bez ingerencji władz publicznych i bez względu na granice państwowe.

Orzecznictwo strasburskie w ramach wykładni art. 10 *Konwencji* podkreśla, że wolność wypowiedzi stanowi jeden z podstawowych filarów społeczeństwa demokratycznego oraz podstawowy warunek jego rozwoju, a także samorealizacji jednostki. Wolność wypowiedzi nie może ograniczać się jedynie do informacji albo poglądów, które są przychylnie przyjmowane lub uznawane za nieobraźliwe bądź za zagadnienia mało znaczące, ale odnosi się także do tych, które obrażają, oburzają się czy wprowadzają niepokój. Takie są wymagania pluralizmu, tolerancji i otwartości, bez których demokratyczne społeczeństwo nie istnieje¹⁸. Jednak to, co jest jeszcze dozwolone w świetle postanowień umowy międzynarodowej (obrażanie, oburzanie lub wprowadzanie niepokojów uzasadnione właściwym celem i okolicznościami), nie zawsze znajduje uznanie na gruncie norm obyczajowych: „Korzystamy też, zwłaszcza na forum, z tzw. netykiety – tworzy stworzonego przez samych użytkowników na przestrzeni lat. Obowiązują dosyć proste zasady: nie obrażaj, nie umieszczaj ataków personalnych, nie publikuj danych osobowych itd. Są to bardzo proste zasady, wynikające raczej ze zdrowego rozsądku niż z prawa. Tak naprawdę większość problemów, które napotykamy, można rozstrzygać z użyciem zdrowego rozsądku...”¹⁹ Takie stanowisko wskazuje, że normy obyczajowe w sytuacji konfliktu wolności wypowiedzi z innymi prawami człowieka prymat przyznają raczej ochronie owym innym prawom człowieka, zwłaszcza gdy chodzi o prawo do życia prywatnego.

2. Wnioski

Prawo stanowione przez państwa, organizacje międzynarodowe i Unię Europejską kształtuje wolność wypowiedzi jako potencjalnie mogącą podlegać ograniczeniom. Wolność ta nie należy do kanonu absolutnych praw człowieka. Możliwość ograniczania wolności wypowiedzi prawem

¹⁸ Jest to stanowisko prezentowane w jednolitej linii orzecznictwa ETPC. W sprawach przeciwko Polsce stanowisko to zostało potwierdzone np. w sprawach: Malisiewicz-Gąsior, skarga nr 43797/98, Sokołowski, skarga nr 75955/01, Dąbrowski, skarga nr 18235/02, Kwiecień, skarga nr 51744/99, Skalka, skarga nr 43425/98, www.ms.gov.pl, stan na dzień 10 kwietnia 2008 r.

¹⁹ Michał Olszewski, „Prawo w sieci. Serwisy społecznościowe”, w *Prawo w sieci – korzyści czy zagrożenia dla wolności słowa?* red. Adam Bodnar, Dominika Bychawska-Siniarska (Warszawa: Helsińska Fundacja Praw Człowieka, 2010), 13.

stanowionym w imię ochrony innych wartości czy dóbr jest wręcz wpisana w istotę tej wolności. Jednak ta możliwość jest uwarunkowana spełnieniem określonych przesłanek przewidzianych tymże prawem stanowionym. Dopiero wystąpienie przewidzianych okoliczności pozwala podjąć ingerencję w wolność wypowiedzi. Tego rodzaju ograniczenia są działaniem celowym, a ich wdrażanie jest zabezpieczone przymusem ze strony państwa. Z wdrożenia ograniczeń płynie korzyść w postaci ochrony innego prawa, wartości lub dobra, które stanęło w kolizji z wolnością wypowiedzi. Ograniczenia przedmiotowej swobody ukierunkowane na uzyskanie podobnych korzyści mogą wynikać też z norm innych niż prawo stanowione przez państwo lub na forum międzynarodowym. W społeczeństwie informacyjnym wyrazistym przykładem norm tego typu jest netykieta. Normy funkcjonujące niezależnie od prawa krajowego mogą mieć bardziej restrykcyjną treść. Jednak wspólną cechą obu typów normatywnych ograniczeń wolności wypowiedzi jest ich zamierzony i korzystny z określonego punktu widzenia charakter. Tej wspólnej cechy nie mają ograniczenia techniczne. Albo są one niezamierzone i niepożądane (wynikają z braków infrastruktury), albo zamierzone i wprowadzone przez administratora strony internetowej do ochrony celu wskazanego przez określone normy.

Bibliografia:

Banaszak Bogusław. *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*. Warszawa: C.H. Beck, 2009.

Brzozowski Wojciech. „O pojęciu granic wolności sumienia i wyznania”. *Studia Prawnicze*, nr 1 (2007): 70.

Czaja Stanisław. „Spory wokół pojęcia społeczeństwa informacyjnego i gospodarki opartej na wiedzy – problemy identyfikacji i pomiaru”. *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, nr 10 (2010): 39-55.

Goban-Klas Tomasz, Sienkiewicz Piotr. *Spoleczeństwo informacyjne: Szanse, zagrożenia, wyzwania*. Kraków: Wydawnictwo Fundacji Postępu Telekomunikacji, 1999.

Goliński Michał. „Spoleczeństwo informacyjne: problemy definicyjne i problemy pomiaru”. *Dydaktyka Informatyki*, nr 1 (2004): 45.

Karta Praw Podstawowych podpisana powtórnie dnia 12 grudnia 2007 r. w Lizbonie, Dz. Urz. UE C.07.303.01 z dnia 14 grudnia 2007 r.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. nr 78, poz. 483 ze zm.

Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z dnia 4 listopada 1950 r., Dz.U. 1993 r. nr 61, poz. 284 z późn. zm.

Król Mieczysław Jan. „Społeczno-ekonomiczne uwarunkowania rozwoju społeczeństwa informacyjnego”. *Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy*, nr 32 (2013): 123-124.

Łabno Anna. „Ograniczenie wolności i praw człowieka na podstawie art. 31 Konstytucji III RP” W *Prawa i wolności obywatelskie w Konstytucji RP*, redakcja Bogusław Banaszak, Artur Preisner, 706. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck, 2002.

Machowicz Kinga. *Jurydyczne uwarunkowania wolności wypowiedzi w Polsce jako kategoria praw człowieka*. Lublin: Wydawnictwo KUL, 2012.

Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych z dnia 19 grudnia 1966 r., Dz.U. 1977 r. nr 38, poz. 167.

OECD Workshops On The Economics Of The Information Society: A Synthesis Of Policy Implications, Paris: OECD, 1999.

Olszewski Michał. „Prawo w sieci. Serwisy społecznościowe” W *Prawo w sieci – korzyści czy zagrożenia dla wolności słowa?* redakcja Adam Bodnar, Dominika Bychawska-Siniarska, 13. Warszawa: Helsińska Fundacja Praw Człowieka, 2010.

Podkowiak Jan. „Bezpośrednie konstytucyjne granice wolności człowieka”. *Państwo i Prawo*, nr 8 (2017): 42-61.

Wójtowicz Krzysztof. „Ochrona praw człowieka w Unii Europejskiej” W Bogusław Banaszak, Andrzej Bisztyga, Krystian Complak, Mariusz Jabłoński, Roman Wieruszewski, Krzysztof Wójtowicz, *System ochrony praw człowieka*, 219-221. Kraków: Zakamycze, 2005.

Istota ograniczeń wolności wypowiedzi w społeczeństwie informacyjnym

STRESZCZENIE

Możliwość ograniczania wolności wypowiedzi jest uwarunkowana spełnieniem określonych przesłanek przewidzianych prawem stanowionym. Dopiero wystąpienie wskazanych okoliczności pozwala podjąć ingerencję w wolność wypowiedzi. Takie ograniczenia mają charakter zamierzony i są zabezpieczone przymusem państwowym. Wdrożenie ograniczeń korzystnie wpływa na ochronę innego prawa, wartości lub dobra, które stanęło w kolizji z wolnością wypowiedzi. Ograniczenia wolności wypowiedzi przynoszące podobne korzyści mogą wynikać też z norm innych niż prawo stanowione przez państwo lub na forum międzynarodowym. W społeczeństwie informacyjnym dobitnym przykładem norm tego typu jest netykieta. Normy funkcjonujące niezależnie od prawa krajowego mogą mieć bardziej restrykcyjną treść. Jednakże wspólną cechą obu typów normatywnych ograniczeń jest ich zamierzony i korzystny z określonego punktu widzenia charakter. Tej wspólnej cechy nie mają ograniczenia techniczne. Albo są one niezamierzone i niepożądane (wynikają z braków infrastruktury), albo zamierzone i wprowadzone przez administratora strony internetowej dla ochrony celu wskazanego przez określone normy.

Słowa kluczowe: wolność wypowiedzi, społeczeństwo informacyjne

The Essence of Restrictions on Freedom of Expression in the Information Society

SUMMARY

The possibility of limiting the freedom of expression is conditioned by the fulfilment of certain conditions provided by the law. Only the occurrence of such circumstances allows for an interference in freedom of expression. Such restrictions are intentional and their implementation is secured by state coercion. The implementation of restrictions is beneficial in the form of protection of another law, value or good that has come in a collision with the freedom of expression. Restrictions on the freedom of speech that pursue similar benefits may also arise from norms other than state or international law. In the information society, netiquette is a clear example of such norms. Standards operating independently of national law may have a more restrictive content. However, the common feature of both types of normative restrictions is their intended

and beneficial character. This does not concern technical limitations. They are either unintended or undesirable (due to lack of infrastructure), or intended and introduced by the administrator to protect the purpose indicated by the norms.

Keywords: freedom of expression, information society

